

záloh ze státní záruky poskytovaných; tak nařízeno bylo výnosem min. obchodu ze dne 16. června 1873 č. 18.297, že musí se nejvyššímu dvoru účetnímu předkládati všechny účty, doklady a přílohy, na společenské hospodaření se vztahující, jichž tento ke kontrole poskytnutých záloh potřebuje a není-li takové předložení možným, že musí úředníku od nejvyššího účetního dvoru vyslanému dovoleno býti nahlédnouti ve všechny účty, knihy a spisy na hospodaření společnosti se vztahující a všechny ku provedení jeho úkolu potřebné neb účelné vysvětlivky jemu co nejochotněji podávány; výnosem min. obchodu ze dne 31. července 1873 č. 19.920 bylo pak nařízeno, že musí se dle ustanovení koncese vypadající úroky ze záloh nejen v účetních knihách společnosti zanáseti, nýbrž i v účetních závěrkách a roční bilanci zvláště uváděti. Nad zachováváním tohoto nařízení bdí pak generální inspekce rakouských železnic.

Sůl (monopol solní).

I. Otázka účelnosti a přípustnosti monopolisování soli byla ode dávna velice popírána, při čemž odpůrci monopolisování soli uváděli, že jest sůl nepostrádatelným prostředkem poživacím, za nějž není žádné náhrady, potřebou i obyvatelstva nejchudšího; nemá prý se tedy takovýto nenahraditelný prostředek životní monopolisovati, a monopol jeho jeví se jako druh daně z blavy, při němž nejnižší třídy jsou nejvíce postiženy, neboť dle zkušenosti spotřebují daleko více soli, než obyvatelstvo zámožné. Dále se uvádí, že má sůl vynikající význam v hospodářství polním a v průmyslu. Ve prospěch monopolu uvádí se s druhé strany, že zmíněné pochyby jsou jen povahy relativní, že monopolisováním soli zabráněno bude všelikému falšování při její výrobě a že pochyby v tom případě zmizí, když stát dá do obchodu sůl v cenách nejnižších, což bude možno jen při vyloučení veškeré konkurence; monopol prý se nepocítí, když se stát o to postará, aby hospodáři nákup soli ulehčil a když budou poskytnuty hospodářství při nákupu soli dobytčí cestou zákonnou potřebné výhody.

Solní monopol jest původu prastarého. V Římě zaveden byl již v 5. st. př. Kr. a ve 14. st. vyskytuje se již v několika státech evropských. Dnes zaveden jest solní monopol v Rakousko-Uhersku, Itálii, Švýcarsku, Rumunsku, Srbsku, Turecku, Řecku, Tunisu, v anglické Východní Indii a v Číně; zcela prosta všech dávek (daně továrnické a cla) jest sůl v Anglii a Belgii. V Rakousko-Uhersku byly až do r. 1829 výroba a obchod solí, rovněž i obchod v malém, monopolisovány. V tomto roce byl pak veškerý obchod solí, vyjímaje italské provincie, uvolněn. Avšak již celním a monopolním řádem ze dne 11. července 1835 byla výroba i obchod solí úplně monopolisovány. Monopolisována jest v Rakousko-Uhersku sůl jak co do výroby tak i co do obchodu, vyjímaje jedině prodej drobný.

II. Základní ustanovení celního a monopolního řádu.

Solní důchod upraven je dle čl. XI. celního a obchodního svazku mezi oběma polovinami mocnářství smluvenými a stejnoměrnými zákony a nařízeními, a sice:

1. Veškerá sůl kuchyňská nalézající se na povrchu neb pod povrchem státního území, pokud je přírodou utvořena, ať ryzí ať s jinými látkami pomíšena, jest ve výhradném vlastnictví státu a vyhrazena zeměpanskému upotřebení pro státní poklad (§ 381).

2. Tři hlavní druhy soli, resp. předměty solního monopolu (předměty daňové) jsou: sůl kamenná (hlavně ve Věličce a Bochnii v Haliči, v Kacyka v Bukovině); sůl odpařená (v Hallstadtu, Išlu a Ebensee v Horních Rakousích, Halleinu v Solnohradsku, v Ausee ve Štýrsku, v Hallu v Tyrolích a některých haličských solivárnách); sůl mořská (v státní salině v Stagno v Dalmacii, pak v solných sádech mořských soukromých v Piranu a Capo d' Istria v Přímoří, a na ostrovech Pago a Arbe v Dalmacii); dále všechny látky, ze kterých může sůl býti dobývána, na př. rosol solný, louh matečný a mořská voda, avšak jenom potud, pokud jsou tyto látky určeny ke spotřebě.

3. Podmětem daňovým jsou všichni konsumenti, kteří sobě sůl opatřovati musí. Jen s nepatrnými výjimkami připouští se osvobození od daně ze soli, která vybírá se ve formě poplatku licenčního nebo cla. Svobodný obchod solí povolen jest v Tyrolsku a Vorarlbersku.

4. Byl-li odkryt solní pramen, solní ložisko neb sůl kuchyňská ať čistá ať smíšená s jinými látkami, povstane-li solní pramen, neb počne-li sladká voda kuchyňskou sůl vydávati, jest ten, kdo půdy používá, neb leží-li půda ladem, vlastník její povinen do 90 dnů po nabyté vědomosti u příslušného úřadu oznámiti to důchodkovému úřadu.

5. Důchodkové úřady jsou oprávněny, davše ovšem majiteli náhradu dle zásad ob. obč. zák. (§ 365) zazditi solní prameny, jež nehodí se k upotřebení pro státní poklad, neb jiným vhodným způsobem k zabezpečení státního pokladu nemožným učiniti upotřebení soli obsažené v pramenné vodě, dále všude tam, kde solní prameny se nalézají nebo sůl vyskytuje se na povrchu nebo pod povrchem, učiniti zařízení k těžení soli a požadovati odstoupení polností a budov k tomu potřebných. (§§ 408, 409, 410 a 411 cel. a mon. ř.)

III. Nikdo nesmí sůl bez povolení důchodkových úřadů vyráběti v případech zákonem naznačených, připravovati, neb ji způsobem v zákoně zapovězeným užívat. Povolení k dobývání nebo přípravování soli uděli se vždy jen pod tou podmínkou, že nebude užito řízení jiného, než výslovně povoleného, že bude ho užito pouze na pozemcích k tomu označených neb v místech příkázaných a že celý výtěžek v tom stavu, jak byl vymíněn, zúplna bude za odměnu odveden do skladů státního důchodu (§ 403).

1. Za zapovězenou výrobu sluší pokládati, když někdo bez povolení důchodkových úřadů:

a) na vlastním neb cizím pozemku ryzí sůl kuchyňskou (kamennou), zemité látky sůl obsahující neb jiné sůl obsahující nerosty dobývá,

b) solní prameny otvírá,

c) sůl z jejích chemických součástí připravuje, neb

d) ji z vody, země neb jiných mineralií vylučuje. Při tom nečiní se rozdílu, byla-li voda solná čerpána z moře neb z pramenů, byla-li připravena smísením vody sladké se solí neb vyskytla-li se jako zbytek nějakého průmyslového podniknutí, konečně pochází-li sůl s vodou smíšená ze skladů státního důchodu, čili nic (§ 415).

2. Beze svolení úřadů důchodkových jest zapovězeno sůl od jiných součástí chemicky čistiti (419).

3. Zapovězeným užíváním soli jest, když kdo beze svolení úřadu důchodkového:

a) solné vody ze solných pramenů čerpá; zákaz tento jest však omezen jen na ony prameny a studně, jichž voda obsahuje v sobě více, než $1\frac{1}{2}\%$ soli kuchyňské dle váhy (dekr. dv. kom. z 2. května 1841 č. 18, 159);

b) mořské vody solné užívá při úpravě pokrmů;

c) sůl, kterou příroda na pobřeží mořském neb jiných místech zemského povrchu vytvořila, sbírá neb shromažďuje (§ 420).

4. Dobývání soli mořské.

V Istrii a Dalmacii (Sago) vyskytují se t. zv. solné sady mořské, které dobývají sůl na vlastní útraty, avšak pod dozorem úřadů důchodkových. Jsou to soukromé závody solné, při kterých stanoví ministerstvo finanční každoročně, jaké množství soli má býti dobyto; ono množství, které vyrobí se nad to — což jenom výminečně lze dovoliti — nazývá se »sůl společenská« (Consortial-Salz), ukládá se pod dozorem úřadů důchodkových ve zvláštních skladištích a lze ho užití jenom k vývozu neb podnikům průmyslovým.

IV. Kontrole podrobena jest sůl kuchyňská (sůl kamenná) v Haliči a v Bukovině (v obou těchto zemích korunních jen v pohraničních okresech proti Rusku), v přímořské zemské hranici proti Italii a v pohraničním okrese Dalmacie proti Černé Hoře (vým. min. fin. ze dne 22. března 1893 č. 19.056). Ve vnitřním území celním podřízeny jsou dále ohledně soli mořské dozoru a kontrole úřadů důchodkových následující živnosti, které sůl ke svému provozování potřebují:

a) živnosti, jimž se sůl za nižší cenu vydává (§§ 265, 268, 271, 272, 285 celního a monopolního ř. a §§ 60, 64, 65, 74, 75, 78 vykon. nař.). Podnikatelé živnosti jsou povinni, obchody své s předmětem kontrole podrobeným zúplna vykáhati. (§§ 8 a 9 vým. min. fin. ze dne 27. června 1851, č. 19.673, č. 169 ř. z.)

b) Užívání soli, která prosta cla z ciziny byla dovezena, k chemicko-technickým účelům, podléhá v továrnách téže kontrole, jaká jest předepsána pro užívání soli, která dodána byla z tuzemských míst výrobních za ceny snížené (vým. min. fin. ze dne 6. března 1857 č. 24.517 č. 47 ř. z. a vým. ze dne 14. června 1879 č. 14.263, ze dne 29. října 1873 č. 28.786).

c) V Dalmacii platí v té příčině pro důchodky solní zákony někdejší francouzské vlády ze dne 22. srpna 1791, ze dne 24. dubna a 11. června 1806, zavedené cis. dekr. ze dne 15. dubna 1811 (čl. 249, 250) a dekr. zem. fin. řed. ze dne 15. března 1858 č. 285.

V. Obchod solí.

1. Ceny soli stanoví ministerstvo financí v mezích zákonných vždy za 100 kg. (při soli stolní dle zákona ze dne 7. června 1868 č. 70 ř. z.).

2. Těm, kdož koupí najednou nejméně 500 metr. centů soli kuchyňské, poskytne se tříměsíční úvěr solní proti vystavení t. zv. solní směnky.

3. V soukromém obchodu se solí smějí se prodávati pouze ony druhy soli, které k tomu pokaždé se určí na místech v tarifu vyznačených za ceny obecně stanovené; obchod s jinými, než výše dotčenými druhy soli resp. se smíšeninami soli z druhů ve zmíněných skladech koupených, s odpadky sůl obsahujícími a cizími látkami (k jakémukoliv účelu ku př. použití jako soli kuchyňské, dobytčí, hospodářské a t. d.) beze zvláštního svolení ministerstva financí jest zapovězen, a tresce se po případě jako

přestupek důchodkový (vým. min. financí ze dne 9. září 1879 č. 28.067, věstník č. 47).

4. Prodej soli pocházející ze skladů uherského státního důchodu není v těchto zemích dovolen (vým. min. fin. ze dne 29. června 1879, č. 17.431).

5. Prodej soli kuchyňské pocházející z erárních skladů v malém přenechán jest volné soutěži.

6. Podomní obchod se solí jest zakázán.

VI. Obchod solí obstarávají správy salin; při každé státní salině zřízena jest správa salin; nejvyšší řízení přísluší ministerstvu financí; bezprostředně podřízeny jsou mu správy salin v Ebensee, Işlu, Hallstadtu, Aussee, Halleinu a Hallu; správy solní v Haliči a Bukovině podřízeny jsou zemskému finančnímu ředitelství ve Lvově, salina v Stagno (Dalmacii) zemskému finančnímu ředitelství v Zadru. Prodej soli státem vyrobené obstarávají jednak správy salin (ohledně soli vyrobené v Ebensee, Işlu, Hallstadtu, Aussee, Halleinu a Hallu), jednak solní prodejní úřady.

VII. Dovož a průvoz soli kuchyňské (mořské, vařené a kamenné soli, solného rosolu, louhu a vody mořské) vyžaduje zvláštního povolení.

1. K udělení povolení jsou příslušnými:

a) Finanční okresní ředitelství (finanční inspektoři, ředitelé vrchních úřadů) pro mořskou vodu k účelům léčebným;

b) zemské finanční úřady pro rosol z Kreuznachu k účelům léčebným;

c) ministerstvo financí ve všech ostatních případech.

2. Povolení k dovozu a průvozu soli kuchyňské smí býti uděleno toliko za přísného šetření předpisů v té věci vydaných. Zvláště mají osoby, jež chtějí kuchyňskou sůl z ciziny odebírat, prokázati, že mají v úředním obvodu finančního úřadu, jemuž přísluší povolení udělit, své stálé bydliště, a udati, k jakému účelu se má sůl odebírat.

3. Sůl kuchyňská určená ke spotřebě v královstvích a zemích koruny Uherské, která přichází z ciziny přes některý pohraniční celní úřad, dodána buď k onomu uherskému neb chorvatskému úřadu celnímu v řízení opovředním nebo průvozním, který jmenován jest v licenci aneb jest nejbližším bydliště strany, které povolení bylo uděleno. Podobně bude i sůl kuchyňská, určená ke spotřebě ve královstvích a zemích na říšské radě zastoupených, která přichází přes některý uherský neb chorvatský celní úřad, odkázána ku příslušnému úřadu celnímu (vým. min. fin. ze dne 14. června 1879 č. 14.263, věstník 36).

VIII. Výroba soli při rafinování ledku.

Kdo ledek rafinuje nebo vůbec takovým zaměstnáním se zanáš, při němž se kuchyňská sůl naskytá jako pozůstatek nebo vedlejší výrobek, povinen jest vždy na počátku každého měsíce úplně odvésti dobytou sůl kuchyňskou proti vyplacení hodnoty, jakosti soli přiměřené, která se určí po vyloučení daně spotřební v cenu monopolní pojaté, onomu úřadu, k němuž bude po učiněném oznámení odkázán (§ 413).

Je-li sůl kuchyňská takto získaná tak špatné jakosti, že se nehodí ku prodeji ve skladech důchodkových, má se, nebyla-li výrobcí důchodkovými úřady uložena povinnost k odevzdání, po předchozím odvážení u přítomnosti úředníků důchodkových neb zřízců učiniti nepotřebnou (§ 414). Aby bylo umožněno zpeněžení odpadků solních, jež se v chemických to-

várnách a továrnách na ledek naskytují při vyrábění chemických látek, a zvláště odpadků ledku, dovoleno bylo výnosem fin. min. ze dne 26. července 1872 č. 9933, že mohou se odpadky tyto, když učiněny byly naprosto neupotřebitelnými k lidskému požívání nějakým prostředkem denaturačním v zákoně označeným, za šetření podmínek k odebírání a opatrností předepsaných pro kontrolu tovární soli, prodávati takovým živnostníkům, kterým dovoleno bylo úřady finančními sůl tovární odebíratí.

IX. Výhody poskytované k účelům zemědělským.

Tyto pozůstávají:

1. V dodávání soli dobytčí. Vzhledem ku hrozícímu nebezpečí, že mohlo by soli dobytčí býti zneužíváno, ježto posud nemohla býti vynalezena žádná sloučenina, která by činila sůl k lidskému požívání nezpůsobilou a zvířatům neškodila, jevila se naléhavá potřeba zjednatí účinné kautely, jimiž by mohlo podobnému zneužívání býti čeleno. Kautely tyto jsou povahy repressivní. Jsou to ustanovení, jimiž stíhá se každé zneužívání soli dobytčí citelnými tresty. Zákonem ze dne 30. března 1893 a ze dne 14. prosince 1893 č. 65 a 175 ř. z. a prováděcími nařízeními min. fin. ze dne 20. prosince 1893 č. 176 ř. z. a ze dne 18. prosince 1894 č. 244 ř. z. vydána byla ustanovení o odebírání soli dobytčí za ceny snížené. Zákony tyto byly však zrušeny zákonem ze dne 23. prosince 1896 č. 237 ř. z. a prováděcím nařízením min. fin. ze dne 23. prosince 1896 č. 238 ř. z., které stanovily předpisy nové, a sice:

a) Sůl dobytčí prodávána buď ze státních skladů za cenu 5 zl. za metr. cent k volnému použití uvnitř království a zemí na říšské radě zastoupených, vyjímajíc Dalmacii za šetření podmínek, jež se stanoví cestou nařízení. Dobytčí sůl připravuje se od eráru z $99\frac{1}{4}\frac{0}{100}$ soli kuchyňské, $\frac{1}{2}\frac{0}{100}$ kysličníku železitého (Caput mortuum) a $\frac{1}{4}\frac{0}{100}$ prášku pelyňkového a vydává se státními sklady solními v Ebensee, Aussee, Halleinu, Hallu (Tyroly), Věličce, Bochni, Lako (stanice Dobromily), Kacyka, Piranu, Terstu a Volosce ve množství po 50 kg. nebo v některém násobku váhy té.

b) Odebíratí může sůl dobytčí výše jmenovanými státními sklady solními vydávanou každý, a to i ke krmení dobytka při vlastním hospodářství i k dalšímu prodeji uvnitř království a zemí na říšské radě zastoupených (Dalmacii vyjímajíc).

c) Dovoz této soli dobytčí do Dalmacie, zemí koruny Uherské, Bosny a Hercegoviny jest zakázán.

d) Předpisy vydané o soli kuchyňské (§ 389 a násl.) vztahují se i na sůl dobytčí a stíhá se přestoupení jich i když spácháno bylo zneužitím soli dobytčí dle trestního zákona důchodkového. Kdo sám soli dobytčí k jiným účelům než krmení dobytka používá neb jí používati dopouští, jest vinným těžkým přestupkem důchodkovým a tresce se dle ustanovení § 320 všeob. zák. tr. důch.

e) Úřední kontrola: Prodavači dobytčí soli postaveni jsou pod dohled úřadů důchodkových a povinni vésti knihy o nákupu a odbytu. Osoby, které chtějí vésti obchod s dobytčí solí za snížené ceny, povinny jsou učiniti o tom písemné oznámení příslušnému finančnímu úřadu I. instance, a to nejdéle do 14 dnů po započetí obchodu, označivše zároveň místnosti, ve kterých se prodej dítí má. Finanční úřady I. instance mají prodavače soli dobytčí v jich úředním obvodu míti v evidenci a poukázati podřízenou

stráž finanční, aby bděla nad prodejem soli dobytčí za snížené ceny nahlížením do knih obchodních.

Nahlížení toto nemá se však díti pravidelně, nýbrž vždy občas a bez zbytečného rušení nebo překážení v provozování obchodu.

f) Zakázáno jest

aa) sůl dobytčí vyráběti,

bb) soli dobytčí za snížené ceny koupené používati k něčemu jinému, než krmení dobytka,

cc) z koupené soli dobytčí vyráběti sůl kuchyňskou.

Přestoupení zákazů těchto tresce se dle zákona trestního důchodkového.

2. Sůl k mrvení (20⁰/₀ soli kuchyňské a 80⁰/₀ jiných látek) prodává se 100 kg. za 1 zl. k účelům mrvení při hospodářství, a to každému, beze všeho dalšího dohledu. Draselnatá surová sůl ve svém přirozeném sloučení s obsahem chloridu sodnatého (kuchyňská sůl), nejvýše 50⁰/₀, a všechny ostatní soli odpadkové a umělá hnojiva ze solních sloučenin s obsahem chloridu sodnatého nejvýše 20⁰/₀, mohou odebírány býti za podmínek stanovených prováděcím nařízením k celnímu zákonu ze dne 25. května 1882 č. 47 ř. z. beze zvláštního povolení a bez předchozího prozkoumání obsahu chloridu sodnatého, jakož i bez denaturování

a) od skutečných hospodářů k výhradnímu použití pro účely mrvení na vlastním hospodářství, a to buď přímo z dotyčných cizozemských továren a solivaren, nebo prostřednictvím zvláště k tomu zmocněných tuzemských hospodářských korporací nebo forem;

b) ve všech ostatních případech může se dovoz soli k mrvení (č. tarifu 319) připustiti pouze po prozkoumání jich obsahu chloru resp. chloridu sodnatého a činí-li poslední více než 4⁰/₀, pouze na základě zvláštního povolení (viz Eglauerův celní a monop. řád str. 435 a násl.).

X. Výhody při odebírání soli k účelům průmyslovým.

1. Sůl tovární: Na základě nejv. rozhodnutí ze dne 15. června 1851 bylo výn. min. fin. ze dne 27. června 1851 č. 19.673 (č. 169 ř. z.) povoleno vydávati sůl tovární za snížené ceny z erárních skladů k vyrábění chemických výrobků (chlorových a sodíkových praeparátů) za šetření jistých opatrností a podmínek. Když byly výhody tyto rozšířeny výn. min. fin. ze dne 20. února 1852 č. 4000 na továrny na kartouny, papír a na bělárnny ku výrobě chloru, bylo na základě nejv. rozhodnutí ze dne 18. února 1857, výn. min. fin. ze dne 6. března 1857 č. 24.517 min. fin. č. 49 ř. z. takovým podnikům, které od tuzemských solnišť tak jsou vzdáleny, že by nemohly krýti svou spotřebu soli pro přílišný náklad dopravní, dovoleno, odebíratí tovární sůl z ciziny prostou poplatků (celních a licenčních) a byly konečně na základě nejv. rozhodnutí ze dne 12. dubna 1861, výn. min. fin. ze dne 20. dubna 1861 č. 19.573 č. 47 ř. z. prvnější i poslední výhody rozšířeny i na jiné živnostníky, kteří k výrobě svých výrobků, jež nespádají pod pojem požívatín, potřebují sůl u větším množství, jakožto podstatný prostředek výrobní, pakli výrobky jich s hlediska veřejného blaha opravňují poskytování těchto výhod, s druhé strany však i poskytnuta jest dostatečná záruka proti zneužívání. Na základě tohoto nejvyššího zmocnění rozšířilo ministerstvo financí výhody pro odebírání soli tovární na výrobu mýdla, zboží hliněného a skla (výn. min. fin. ze dne 4. října 1861 č. 40.538 č. 100 ř. z.), pak koží (výn. min. fin. ze dne 1. října 1862 č. 52.549, č. 78 ř. z.) a živnostenské zpracování surových

koží pro obchod (výn. min. fin. ze dne 5. června 1868 č. 16 320, Věstník č. 2), na výrobu střevních strun (výn. min. fin. ze dne 25. června 1864 č. 27.652, č. 57 ř. z.) a na majetníky lodí ku konservování dřevěných lodí (výn. min. fin. ze dne 12. prosince 1864 č. 42.846 č. 93 ř. z.). Jmenovaným odvětvím průmyslu povolití mohou zemské úřady finanční ve vlastním oboru působnosti odebírání tovární soli tuzemské; žádosti však za povolení k odebírání cizozemské soli tovární, nebo k nějakému jinému účelu, předloženy budtež ku rozhodnutí ministerstvu financí (pro případ, že nebylo uděleno zvláštní zmocnění) (výn. min. fin. ze dne 24. října 1888 č. 36.700). Kromě toho poskytlo ministerstvo financí různé výhody při odebírání soli i k rozličným jiným účelům, při nichž rovněž kuchyňské soli (po případě látek kuchyňskou sůl obsahujících, rosolu solného nebo louhu mátečného) jakožto prostředku pomocného se používá, avšak jen od příppdu k případu, po zvláštní žádosti jednotlivcově; zejména při výrobě věcí kovových, kalení výrobků ocelových, karbonisaci, spracovávání ovčí vlny, barvení a tištění plátna, při výrobě barev, čištění olejů, látek tukových, po případě při přípravě směsí chladících (vyjímaje zmrzlinu), při bránění tvoření se ledu, k účelům hašení ohně, nasolování některých požívatin, po případě připravování různých konserv, k účelům vědeckým a zemědělským (srv. Eglauerův celní a monop. řád, str. 452—454).

Na základě nejv. rozhodnutí ze dne 11. března 1897 budou se na příště určovati na každé tříletí prodejní ceny t. zv. soli tovární, t. j. oné soli kuchyňské (vařenky, soli kamenné a mořské, pak odpadků při výrobě vařenky a soli kamenné, jakož i rapy solné), která se podle zvláštních ustanovení vydává z c. k. skladů solných k živnostenským nebo jiným průmyslovým účelům. I vyhlásilo ministerstvo financí ve zvláštní sazbě tyto ceny soli tovární na období 1898—1900. Ceny tyto platí jen pro taková množství soli, jež mohou dotyčné c. k. solné sklady dodatí při dosavadních zařízeních provozovacích. Jestliže by se dodatí mělo množství větší, jehož výroba, pokud se týká, dodávka vyžadovala by zvláštních investic nebo zařízení, vyhrazeno jest ministerstvu od případu k případu stanoviti cenu zvlášť.

Vzpomenutá sazba vytýká pro jednotlivé erární sklady solné (v Ebensee, v Úži, v Halleinu, ve Věličce, v Bochnii, v Stebníku, v Delatyni, Kossově, Kaczyka, Piranu a Koparu, v Terstu, v Zadru a Splitu) příslušné ceny za 100 kg. tovární soli I. a II. jakosti, jakož i za tolikéž množství rapy solné nezabalené a nedenaturované. Největší cenu 1 zl. 33 kr. za 100 kg. I. druhu shledáváme ve Splětu, nejmenší stanovena jest obnosem 50 kr. pro Věličku; pokud jde o II. druh, má opět Splět nejvyšší cenu, totiž 1 zl. 08 kr., nejnižší, totiž 34 kr., Kaczyka.

XI. Sůl deputátní poskytuje se z části bezplatně, z části za velmi mírné ceny; bezplatně ji dostávají zřizenci solní a úředních prodejtů solních a řády žebravé (výn. min. fin. ze dne 2. června 1856 č. 51.127 a ze dne 14. července 1872 č. 18.753); za limitované ceny prodává se obyvatelům vévodství Solnohradského, na Istrijských a Quarnerských ostrovech, obou pro domácí potřebu (výn. min. fin. ze dne 17. ledna 1862 č. 2703) a pak od rybářů istrijských a dalmatských.

XII. Sůl ke kořenění, která připravuje se ze soli kuchyňské a různých látek ku kořenění jídel, jest jako požívatina vřaděna mezi čís. saz. 92 a 93 z. cel. a nepodléhá tudíž ani žádnému obmezení co do

obchodu, ani žádnému poplatku licenčnímu. Při soli, která slouží ku konservování látek, jež snadno podléhají zkáze hnitím, a která složena jest z chemických látek, dlužno rozeznávati: Neobsahuje-li sůl tato ani sůl kuchyňskou ani koření, podléhá jako chemický výrobek dle p. s. č. 331 clu; obsahuje-li koření, stává se solí kořenou; obsahuje-li konečně sůl kuchyňskou bez koření, může ji strana odebíratí pouze proti zvláštnímu povolení a zapravení poplatku licenčního a jen ku vlastní spotřebě (výn. min. fin. ze dne 5. dubna 1890 č. 30.446 a ze dne 29. srpna 1891 č. 31.142).

XIII. Obchod solí Hallskou koupenou za 8 zl. za 1 metr. cent. jest mimo Tyroly, Vorarlbersko a některé okresy Horních Korutan zakázán a tresce se po případě jako těžký přestupek důchodkový (§§ 319, 320, 322 zák. tr. důchod.) (výn. min. fin. ze dne 8. ledna 1880 č. 28.112, Věstník, 3); rovněž obchod s bílou a šedou solí mořskou koupenou za 7 zl. 20 kr. resp. 4 zl. 65 kr. za 100 kg. u solních skladů v Dalmacii mimo tuto zemi korunní; dále obchod se solí stolní koupenou u saliny v Aussee za tarifovou cenou 9 zl. 50 kr. za 100 kg. mimo korunní země Štýrsko, Korutany, Gorici a Gradišku, Istrii, Terst a Dalmacii (nař. min. fin. ze dne 8. září 1892 č. 30.926, č. 163 ř. z.), konečně obchod s vařenou solí odebranou z úřadů solních prodejních ve Východní Haliči za tarifovou cenu 9 zl. za 100 kg. mimo Halič a Bukovinu (nař. min. fin. ze dne 11. prosince 1892 č. 219 ř. z.).

XIV. Ohledně Uher obsahuje čl. 11 zák. z r. 1868 a čl. 50 zák. z r. 1875 bližší zákonná ustanovení o solním monopolu; pro Bosnu a Hercegovinu vydán byl solní řád monopolní na základě nejv. rozhodnutí ze dne 1. dubna 1880 výnosem společného ministerstva ze dne 11. dubna 1880 č. 2073.

XV. Salinky jsou částečné poukázky zástavní, státem vydané, za které jako hypoteka zavazena jest veškerá držebnost t. zv. salin »Gmundenských« (Ebensee, Ißl, Hallstadt, Hallern, Aussee) se vším příslušenstvím movitým i nemovitým (stroje, rosolovody, varny, dílny a úřední budovy). Na základě zákona ze dne 9. července 1894 č. 156 ř. z. bylo nařízeno, že má přechodný dluh v parciálních poukázkách zástavních snížen býti ze 100 mil. na 70 mil. zl. Nař. min. financí ze dne 20. října 1894 č. 217 ř. z. a 12. prosince 1895 č. 196 ř. z. zredukován byl oběh nejprve na obnos 80 mil. zl.

XVI. Statistika.

Dle úředních výkazů obnášela cena v r. 1896 vyrobené soli kamenné, vařené, mořské a průmyslové 22,985.353 zl., tedy o 1,295.997 zl. méně, než v r. 1895. Z tohoto obnosu připadá na Halič 8,361.086 zl., na Horní Rakousy 7,109.662 zl., na Solnohrady 2,105.944 zl., Istrii 1,835.629 zl., Štýrsko 1,820.743 zl., Tyrolsko 1,121.260 zl., Bukovinu 477.479 zl. a Dalmacii 148.550 zl. V celém Rakousku zaměstnáno bylo při výrobě soli 6333 mužů, 840 žen, 433 mladistvých dělníků a 277 dětí, dohromady tedy 7.883 osob, o 538 méně než v r. 1895.

Superarbitrace viz Odvod vojenský a Povinnost branná.
Superintendence.

I. Pojem.

Superintendence v církvi protestantské jest souhrn oněch senioratů, jež sdruženy jsou pod superintendentem, jakožto společným před-